

Eugénia de Vasconcellos i els ulls del cel

VÍCTOR OBIOLS

Un llibre per degustar amb morositat. Eugénia de Vasconcellos se situa en el terreny oracular,

per entendre'ns. Hi ha una recerca metafísica de gruix que es convertiria en filosofia si no fos perquè el poeta parla des de la imatge i des del so, de manera que el pensament queda afuat en el vers, amb naturalitat i elegància verament esplèndides.

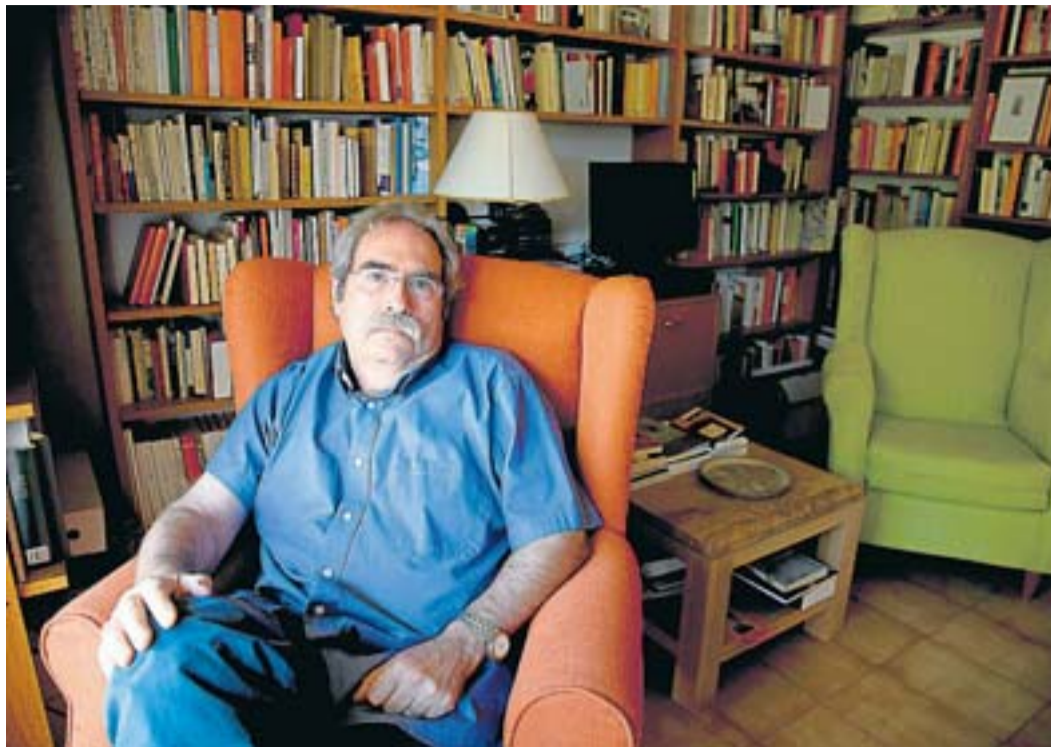
La inspiració regeix les maniobres de la humana demiürga, però la intel·ligència vigila. Plató volia que la inspiració tingués la seu en el fetge, un òrgan que produeix bilis, i fins i tot bilis negra, la que sovint ataca els poetes. Però sembla que per reblar la doctrina dels opòsits (tan cars a la poeta portuguesa) allí hi va fer raure també la inspiració. Diu George Santayana que la inspiració és "un saludable i necessari lubricant de la vida interior, en la fantasia, la poesia, i els somnis plaents". *La casa de la compassió* és un llibre espadador (en el sentit d'espant plaent i reconeixedor, instructiu) i està dividit en reflexions solars i lunars. El sol i la lluna són els ulls del cel. L'efecte de la llum és diferent en cadascun d'ells. Si la via solar representa el principi actiu, la raó, l'objectivitat, la masculinitat, la via lunar representarà la intuïció, la màgia, la imaginació: el principi passiu i femení; amb tot, aquesta via lunar està carregada també d'un sentit negatiu i fúnebre, en què s'al·ludeix als errors, la fantasia arbitrària i la impressionabilitat.

Bon humor crònic

En un autoretrat literari, la poeta confessa mal caràcter, però diu que Déu li va donar alhora un bon humor crònic, que és com una malaltia. Les lleis de la compensació. Ja és prou significatiu que doni una fotografia amb ulleres fosques per a la solapa del llibre. Com a mínim convida a endevinar-li els ulls, mirall de l'ànima, a través de la lectura dels seus poemes. Cal felicitar Carles Duarte i Mireia Vidal-Conte, que han tingut la bona pensada de traduir-la, i Curbet edicions per publicar el llibre. Descobrir una poeta contemporània d'aquestes condicions en un país veí no és cosa que succeeixi cada dia. ♦♦

LACASA
DE LA
COMPASSIÓ
EUGÉNIA DE
VASCONCELLOS
TRAD. DEM. VIDAL-
CONTE I C. DUARTE
CURBET
112 PÀG./14 €

CRISTINA CALDERER

Vicis privats, virtuts públiques

ENRIC SÒRIA

Senyoria, la novel·la de Jaume Cabré que l'editorial Proa reedita, es va publicar per primera vegada l'any 1991, i se situa en un període d'afermament de l'obra de l'autor, superada ja l'etapa inicial de tempteig amb llibres com *La teranyina* o *Fra Junoy* o *l'agonia dels mots*, però sense arribar al desenvolupament dels seus llibres més celebrats, *Les veus del Pamano* i *Jo confesso*. Al lector de les últimes novel·les, *Senyoria* li semblarà inevitablement un text datat, amb un disseny de personatges més aviat simple i una disposició narrativa –tant en l'estructura de la trama com en la modulació de la veu– sens dubte articulada i eficient, però mancada de complexitat interior. En canvi, llegit en el seu moment, el llibre assenyala un evident pas endavant en la

consolidació d'un novel·lista destre i, sobretot, posseïdor d'un món propi que anava desplegant-se amb solvència i desinhibició creixents. L'acció de *Senyoria* se situa a la Barcelona borbònica, entre 1799 i 1800, en temps del baró de Maldà. Una coneguda cantant francesa ha sigut assassinada i les forces de l'ordre hauran de trobar i castigar l'assassí. Les proves apunten cap a un jove poeta bonhomí, faldiller i una mica eixebrat. El lector sap que aquest noi és innocent, però també intueix que el regent civil de l'Audiència, Don Rafael Massó, farà tots els possibles per carregar-li literalment la morta, per motius que se li aniran revelant de mica en mica. El relat policíac dona així pas a un estudi de costums –de *moeurs*– en la gran tradició dinovesca francesa, sota el signe de Balzac. Un Balzac, en tot cas, sotmès a dieta –les adiposes reflexions panoràmiques que al geni francès li agra-

consolidació d'un novel·lista destre i, sobretot, posseïdor d'un món propi que anava desplegant-se amb solvència i desinhibició creixents.

L'acció de *Senyoria* se situa a la Barcelona borbònica, entre 1799 i 1800, en temps del baró de Maldà. Una coneguda cantant francesa ha sigut assassinada i les forces de l'ordre hauran de trobar i castigar l'assassí. Les proves apunten cap a un jove poeta bonhomí, faldiller i una mica eixebrat. El lector sap que aquest noi és innocent, però també intueix que el regent civil de l'Audiència, Don Rafael Massó, farà tots els possibles per carregar-li literalment la morta, per motius que se li aniran revelant de mica en mica. El relat policíac dona així pas a un estudi de costums –de *moeurs*– en la gran tradició dinovesca francesa, sota el signe de Balzac. Un Balzac, en tot cas, sotmès a dieta –les adiposes reflexions panoràmiques que al geni francès li agra-

SENYORIA
JAUME CABRÉ
PROA
414 PÀG./19,50 €

Correspondències entre dos grans poetes

JOAQUIM ARMENGOL

Air Mail conté la història de dues vides senzilles i familiars, els caps de les quals són poetes, en el sentit ple, explícit i veritable de la paraula. Els protagonistes d'aquesta singular correspondència, viva al llarg de 25 anys, són la poesia, la traducció i una encantadora amistat que germina de manera gairebé immediata en el mutu descobriment poètic, una mena de trobada d'ànimes molt distintes, però perfectament travades, imantades per l'art, la vida i un sentir apassionat coincident. Si Robert Bly és un temperament combatiu, acerb, crític i abrandat, Tomas Tranströmer encarna l'estoic comprensiu, irònic i profusament ama-

tent. Tanmateix, el que ensenya aquesta correspondència abundosa és la interacció entre dos caràcters bellament antagònics, adscrits a un transcórrer d'aquestes vides connectades per una amistat creixent, però més encara, l'existència d'un arc voltaic emocional, a l'empara del qual gira, constantment, el fet de la creació poètica i de la traducció. Poetes, crítics, amics que comprenen, es tradueixen i es corregeixen incansablement. Cartes i cartes que desprenen l'aire d'una profunda estima per tot el que és humà, que desvelen viatges, trobades, opinions, vida econòmica i familiar, recitals, premis, dubtes i un furiós esperit crític connatural als drames de la història, com ara el Vietnam.

AIRMAIL
R. BLY/T.
TRANSTRÖMER
TRAD. FRANCISCO J.
URIZ I JUAN CAPEL
NÓRDICA
442 PÀG./23,95 €

dava d'espargar a tort i a dret han quedat suprimides – i virat cap a l'esperpent càustic. En queda un univers d'intrigues, corrupció, salacitat rampant i hipocresia universal.

Senyoria comparteix molts dels trets distintius de la narrativa de Cabré, tant de l'anterior com de la posterior: prosa treballada i eficaç, però sense lluïssor; impecable habilitat constructiva, amb un savi maneig dels salts temporals i de l'entrecruament dels personatges, que li permet fer avançar l'acció, multiplicar les perspectives i alhora mantenir la intriga amb el joc del que mostra, el que amaga i el que tot just permet entreveure; el gust pels *thrillers* morals que donen peu a comentaris –ací més aviat sarcàstics– sobre grans temes, com ara la justícia i el poder; una ambientació històrica sempre detallada i convincent, que ací arriba a una minuciositat aclaparadora, com les campanes omnipresents –i totes amb nom propi– que obsedeixen els habitants d'aquest univers tancat i resclot, com una enorme gàbia, de la ciutat borbònica; l'atracció per la música (ací representada en la figura de Nando Sorts, que no deixa de ser un *avatar* narratiu d'un músic real, el guitarrista i compositor Ferran Sors) o el dibuix més aviat esquemàtic dels personatges, que deriva fàcilment cap a la caricatura, un tret bastant estès, per cert, en la narrativa catalana actual, i que Cabré ha temperat en les seues novel·les posteriors.

En *Senyoria*, els protagonistes, més que éssers humans de carn i ossos, semblen mecanismes moguts per forces poderoses –l'ambició, la luxúria, l'enveja, la por–. Com titelles que s'agiten en un món indiferent o hostil (on s'intueixen les mateixes forces actuant a tot estrop), quan no són ridículs són patètics. Només alguns personatges secundaris s'encarnen amb una vitalitat plena en pàgines que brillen amb llum pròpia: el músic Nando Sorts, jove i idealista, o el penedit pagès Ciset, moribund i rosegat per l'angoixa. La gràcia de la novel·la rau a combinar els ingredients per construir una intriga inquietant que manté l'atenció i alhora una farsa grotesca, divertida i llòbrega a parts iguals, que assenjala amb acidesa les zones d'ombra de la deplorable condició humana, el 1800 tal com ara. ♦♦

Si encara dubteu a prendre aquest llibre magnífic, llegiu les dues cartes emplaçades a les pàgines 300 i 301. Esclafireu a riure, sens dubte; però també comprovareu l'admirable pigment i tonalitat del besllum que recorre l'àmplia suma d'aquesta correspondència extraordinària. I si voleu ampliar la fascinació, feu l'exercici de llegir en paral·lel *El árbol y la nube* (1954-2004), la formidable obra poètica de Tranströmer, i els poemes de Robert Bly que trobareu dins el mateix volum. Dir, només, que l'estroncament final d'aquesta meravellosa correspondència el va causar un vessament cerebral que va patir Tomas Tranströmer el 1990. Des d'aleshores ençà no hi ha més cartes, però l'amistat i els versos segueixen immarcescibles. ♦♦